

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Octava. De Speciebus, & Imaginibus in sublimi apparentibus, & promò de
Gallaxia, seu Via Lactea.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

cur non ergo similiter Stella cometa maximè cum causet calorem & siccitatem, quæ multum jvant ad mutandam voluntatem. Sed petes quid de stella, quæ apparuit magis Christo nato, an scilicet fuerit Cometa, an verò de natura astrorum? de qua diu ante Christum natum cecinit Sybilla Erithræa.

Divinamq; magi Stellam coluere recentem,

Monstratusq; Dei præcepta sequentibus infans

Est in præsepio &c. lib. 8. Oraculorum.

XXII.

*Magorum
Stella non
fuit Astrum.*

Aliqui quos citat Abulensis ad caput secundum Matthæi Quæst. 11. affirmant, quod fuerit de numero Astrorum, hæc tamen sententia est falsa, primò quia contra communem SS. Patrum quos refert S. Thomas 3. parte Quæst. 36. Art. 7. Secundò, quia astra singulis diebus nobis oriuntur & occidunt, ista autem Stella continuo eis apparuit excepto tempore quo manserunt Hierosolymis. Tertiò, quia lumen Solis de die obscurare solet lumen aliorum & stellarum, illa tamen Stella etiam de die ita lucebat tanto splendore, ut ipsum Solis splendorem longè superaret secundum S. Ignatium Martyrem Epistola 14. ad Ephesios, & patet ex illo Ecclesiæ: *Quem Stella, quæ Solis rotam vincit dicere, ac lumine.* Quartò quia illa Stella erat vicina terræ, astra autem sunt valde remota. Et quod non fuerit verus Cometa potest suaderi iisdem fere rationibus, tum quia longius distant Cometa à terra, quam ista Stella; tum quia si ista Stella generaretur connaturaliter sicut alia Stella comata, non esset ratio quare se occultaret regibus dum essent Hierosolymis, & etiam quia Cometas suo splendore longè superabat.

Nec fuit Cometa.

XIII.

Fuit Angelus vel meteorum insolitum.

Fuit ergò ista Stella vel Angelus aliquis sub specie Stellæ apparens, ut volunt Chrysostomus in cap. secundum Matth. Fulgentius Sermone de Epiphania, Gregorius. Nissenus in Dialog. de anima, vel ut probabilius puto cum alii, Stella ista fuit quoddam meteorum insolitum Divinà virtute de sublunari materia conflatum & miraculosè compositum, quod non virtute propria, sed Angelico ministerio movebatur, ut Solem justitiæ Christum Dominum in Stabulo jacentem demonstraret. Vide plura apud Conimb. hic Tract. 8. cap. 7. per totum.

QUÆSTIO VIII.

De Spectris & Imaginibus seu Apparentiis, quæ in sublimi apparent & primò de Galaxia.

I.

Galaxia non est Cometa in aère.

Varias Poëtarum fabulas & Philosophorum sententias de Circulo lacteo referunt Conimb. Tract. 4. cap. 1. & 2. Scotus hic Quæst. 20. Art. 1. per totum, quos vide utrobique refutatos, etiam sententiam Aristotelis hic lib. 1. cap. 8. ponentis Circulum lacteum in aère per modum Cometæ. Attamen non est auditum Cometam, tot Sæculis invariaturum manere, ut

manet Galaxia & licet Lovanienses, Parisienses & aliqui Thomistæ excusare conentur Aristotelem quasi verisio sua quoad hoc esset corrupta, scire tamen debebant omnes interceptos Græcos eundem errorem tribuisse Philosopho, alii volunt ipsum probabiliter locutum sed quidquid sit de hoc, ego.

Dico: Cum Conimb. ibidem Aristotelem quantumvis acuto, & perspicaci voluerit ingenio hominem tamen fuisse, à quo proinde quidquid humanum est omnino alienum esse non oportet, humanum autem est errorem etiam in naturalibus. Suppono ergò extra controversiam Galaxiam esse in Cælo juxta illud Ovidii

Est via sublimis Cælo manifesta serena,

Lactea nomen habet candore notabile visu.

Suppono etiam Circulum esse unum ex maximis Cæli Circulis, qui longitudine totum Cælum cingit & in duas partes dividit, perigittarium & Geminis & etiam latitudine amplissimus de quo Ptolomæus lib. 8. magnæ constructionis dicit lacteum Circulum, non simpliciter Circulum esse, sed Zonam quandam, quæ colorem lactis tota retinet: Unde nomen accepit, non tamen ubique ejusdem latitudinis, imagines autem & constellationes Cælestes per quas transire conspicitur Galaxia, pulcherrimè describit Manilius post descriptionem Zodiaci lib. 1. Astronomicorum, metro quod sic sonat:

*Alter in adversum positus succidit ad
arctos,*

Et paulum à Boreæ gyro sua flariducit,

Transitq; in versè per sidera Cassiopeæ,

*Inde per obliquum descendens tangit
olorem,*

Æstivosq; secat fines, aquilamq; supinam,

*Temporaq; equantem gyrum, Zonamq;
ferentem*

*Solis equos, inter caudam, quæ Scorpius
ardet,*

Extremamq; sagittarii levam, atq; sagittam.

Inde suos sinuat flexus per crura, pedesq;

*Centauri alterius, rursusq; ascendere
Cælum*

*Incipit argivamq; ratem per aplaustrum
summa,*

*Et medium Mundis gyrum, Geminisq; gyrum
inum*

*Signa secat, subit Heniochum: reg; inde
profectus*

*Cassiopea perens super ipsam Persen
transit,*

*Orbemq; ex illa captum conclusit in
illa,*

Hic

III. His Suppositis una omnium opinio-

num mihi verissima videtur opinio Conimb. Sup. Cap. 2. quæ docet Galaxiam nil aliud esse, quam maximam frequentiam minimarum Stellarum inhaerentium Firmamento, quæ præ nimia parvitate, aspectum nostrum distincte, secundum de terminare non possunt, ut cæteræ Stellæ; adeoque suum lumen commiscunt & confundunt, vel aliter sic: Galaxiam non esse aliud, quam partes Cœli scilicet Firmamenti densiores reliquis partibus exceptis astris, quæ ex reflexione luminis tam Solis, quam Syderum ibidem in Firmamento collucentium mirum in modum resplendent: Ac proinde ibi apparet tantus candor, & albedo, quæ vocatur Galaxia seu lactea, & quod Galaxia sit in Firmamento probant Astronomi, qui observarunt Galaxiam, & Firmamentum uniformiter moveri, ab occasu ad Ortum. Pro intelligentia aliarum apparentiarum de quibus nunc succes-

men, idè ex admixtione luminis, cum materia terrestri, & adusta, apparet color rubeus, nam in istis inferioribus videmus rubedinem generari, ex terrestri adusto commixto Luci, ut patet de arboribus ignitis, & hinc varietas colorum, & apparentiarum potest persuaderi exemplo flammarum, nam sicut flammæ, ex varia fumi commixtione variè colorari solent, aliæ enim puniceæ, aliæ virides, aliæ purpureæ, aliæ cœruleæ apparent, ita plane astrorum, maxime Solis & Lunæ variæ species nobis apparent, pro diversitate medii, inter illa & aspectum nostrum constituti, præsertim in ortu, & occasu ubi est major exhalationum copia conglobata, quam calor diurnus extrahit ab inferioribus, & condensat. Sed dubitant aliqui, utrum tales apparentiæ Lumine Solis possint causari? Et dicit Scotus, quod sic, quia inquit longo tempore post occasum, & ante ortum Solis nobis Sol lucet in media regione aeris quod elevantur exhalationes, & Lux apparet, quia Sol lucet in cacumine montium, qui percingit ad mediam regionis aeris diu postquam nobis occidit.

IV. Sciendum Colorum duo esse genera,

unum est color verus, qui ex debito quatuor primarum qualitatum temperamentis, & commixtione generatur, de quo Arist. in Libro de sensu, & sensibili, & Physici in Lib. de anima. Aliud genus est color, qui oritur ex reflectione Luminis, & ille non est color, non nisi ad umbratas & apparentes, vel Species coloris, de illo hic agam, unde.

Sciendum I. Quod materia in qua,

Seu subiectum talis coloris sit vapor, vel exhalatio, vel aer condensatus per frigus, vel aqua saltem rarefacta; Locus in quo apparet est aer positus inter aspectum nostrum, & astrum quandoque illuminans. Unde causa efficiens est astrum tale Lumen emittens, & calor Solis, vel alterius elevans, ab istis inferioribus talem materiam. Varietas autem talis coloris oritur partim ex diverso aspectu corporis Luminosi, vel astri, partim ex qualitate medii, per quod transmittunt Species visibiles, partim ex alia, & alia intensione ipsius Luminis, & hoc tam de nocte, quam de die; Sed quia colorum alius est puniceus (color rubeus magis tamen tendens ad albedinem & claritatem), alius purpureus, plus tendens ad nigredinem, & obscuritatem, alius Cœruleus, &c.

Dicendum igitur cum Lux Solis, vel

alterius astri tangit vaporem, & exhalationem grossam & densam positam inter ipsum astrum, & aspectum nostrum, talem vaporem nullo modo illuminari, sed apparere umbrosam, & obscuram, quia reflexit Lumen: Quod si vapor interpositus sit aliquantum densus, sed non valde; Simulque humidus, apparet nobis quasi cœrulei coloris, qui color, quia vaporum coitionem indicat, pluviam denuntiat; Quod si vapor adhuc minus sit densus, Spissus tamen, purpurei coloris esse videtur; Si adhuc tenuiores sint vapores, vel exhalationes oppositæ Luci apparent Phœnicei, seu punicei coloris, rationem cuiuscunque reddit Scotus: Quia non solum Lux reflectitur ad illam materiam, sed cum materia sit minus densa nube aquosæ, quæ redditur cœrulea, tunc in ipsa incorporatur lu-

F. Amandi Hermann Physica.

Pro diversitate verò colorum appa-

rentium, qui in aere cernuntur, & figurarum quibus exhalationes, & vapores eò elevati figurantur, diversæ rerum species & imagines in Sublimi apparere solent, de quibus Aristoteles hic Lib. 1. cap. 5. & lib. 3. cap. 2. Si quando igitur nocte Serena apparent multæ exhalationes confusæ inter Lumen astrorum, & aspectum nostrum, quæ in medio sunt densiores, & in lateribus, seu extremitatibus rariiores exhibent Speciem alicujus concavitate; Seu fossæ, quia in medio, quod propter densitatem minus illustratur profunditas quædam apparet, quæ si magna sit dicitur Vorago, si parva Hiatus appellatur, & ratio est, quia licet lucidum & atrum, seu obscurum sint in eadem proportione ad sensum à parte rei, tamen lucidum se se offert prius sensui, eisque apparet propinquius, & sic inquit Scotus, quando in eadem plana superficie depinguntur duo colores, quorum verus est clarior, & alter obscurior, tunc color obscurior apparet esse in profundo, & magis remotè quam color clarus, & ista superficies non apparet plana. Sed elevatior in qua est color clarior, quare boni pictores cum volunt pingere concavitates, verbi gratiâ antrum, vel puteum, vel supereminentias, verbi gratiâ frontem, vel genas in eadem plana superficie concavitates pingunt colore atro, vel cœruleo circumdantes colore albo vel rubeo, præeminentias verò ut frontem, vel genas colore albo, vel rubeo, vel alio colore Lucido depingunt, & circumdant nigro, vel cœruleo quibus præminent. Ex quibus apparet quid sit Vorago & Hiatus.

Sed si magna exhalatio, vel nubes æqua-

bili densitate in orbem effusa sub Sole, vel Luna, vel aliis astris lucidis constituatur ita ut radius corporis luminosi, seu astri propter densitatem exhalationis directè tendere non possit, sed reverberatus desiliat, & per exhalationes diffundatur, tunc apparet sub astro splendoris circulus per modum coronæ, quem Græci Halo-

VII.

Vorago, & Hiatus.

VIII.

*Halo expli-
catur.*

Corona.

ion vocant, aliquando tamen non integer Circulus, sed quædam ejus partitio apparet, & hoc deficiente materia densa, si est circulus integre completus à Latinis dicitur corona; Quia orbiculari figurâ præditus astrum more coronæ cingere videtur, & hæc apparentia frequentius fit sub Luna, quàm sub Sole, quia calor Solis non finit exhalationes in tantum condensari ut ad hoc sufficiant, sed eas dissipat, & absorbit; Luna autem defectu caloris hoc nequit præstare: Quod si talis corona magis, magisque condensetur pluviam prænuntiat juxta Aristotelem, hic lib. 3. cap. 3. ratio est, quia tunc ascendit multitudo vaporum ex quibus fiunt nubes, & ex nubibus imbres, quod si ab una, vel pluribus partibus subito dissipetur, & distrahitur indicat magnos ventos, talis enim repentina dissipatio non nisi à vento oritur; Si autem totus circulus paulatim evanescat est signum serenitatis, tunc enim consumitur prædicta exhalatio à calore prædominante, ac proinde sequitur serenitas. Sequitur tunc alia apparentia quam Græci *παρῆλια* quasi *παρὰ τὸν ἥλιον* Latini *parelia* appellant juxta Solem, eò quod appareant valde vicina Soli; vel, ut mallem, quia effigiem Solis referunt. Apparent autem parelia quando Soli non infra versus terram, nec à regione, sed ad latera, & ex obliquo ad Austrum, & Septentrionem, quæ ab Astrologis dicuntur latera Solis, ab oriente in occidentem currentis occurrit nubes aliqua ritè disposita, & proximè in aquam convertitur, sitque versus Solem diaphana, & ex altera parte terminata more Speculi, à quo imagines reflectuntur, quia in talem nubem Sol imaginem suam imprimit tanquam in speculum, quæ imago ad nos reflexa Solem nobis representat in ipsa nube, sicut videmus die Serena in aqua per lucida; Et sicut unum speculum producit speciem objecti in alio, sic una talis nubes speciem Solis in alia nube, & sic aliquando apparent tres Soles ut Pragæ ante annos aliquot contingit, aliquando plures, aliquando pauciores, juxta quod nubes sunt dispositæ, & Parelia, frequentius fiunt Sole Oriente, vel occidente, nam in meridie, cum Sol per lineam rectam aspiciat, fortius agit dissipando nubes directè subjectas; tamen refert Phyllofophus hic lib. 3. cap. 1. aliquando etiam in meridie apparuisse in Porphoro parelia, quæ ab ortu usque ad occasum Solis durarunt; Istæ etiam apparentiæ fiunt nullo modo in magna, nec in valde, parva distantia ad Solem sicut speculum similiter non representat objectum. Eadem ratione possunt etiam apparere plures Lunæ. Unde Pontanus in suis Meteoris dixit:

Sæpè etiam duplicem in tenebris est cernere Lunam.

Nube cœviam referente aliam sub imagine formam.

X.
Medius est
versus.

Et cum tres videntur Lunæ, media est ordinariè vera Luna, idem dicitur de tribus Solibus & qui ad latera, sunt apparentes tantum. Significant autem Parelia futuram pluviam, siquidem apparent in nube aquosa proximè disposita ut solvatur in imbres, vel aquam, vel maximè, si appareant ad plagam Australem,

quia aër austrinus faciliùs vertitur in aquam, quàm Aquilonius, quia plus habet de humido aqueo, unde Lusitanis ante annos Septuaginta quasi post longam siccitatem hora Septima matutinâ apparuerunt tres Soles, & aliquot diebus transactis incepit ingens pluvia, & per mensem integrum continuò duravit.

Sunt adhuc aliæ apparentiæ, quæ Virgæ nominantur, & accidunt quando è latere se se offert nubes aliqua inæqualis condensationis, seu habens alias partes densiores, alias riores, alias facile solubiles in aqua, alias non, nam cum talis nubes penetratur radiis Solaribus variis imbutur coloribus pro varietate, partium, & quia radii Solares ad nubes concavitates se se accomodantes perpendiculariter versus superficiem terræ protendantur, tale spectrum seu apparentiam, à Virgarum similitudine, placuit Phyllofophis Virgas appellare, numerus autem Virgarum non determinatus sed multiplex, sicut nec ipsarum color, qui sæpe est triplex & color Iridis, & hæc de spectris seu imaginibus Cœlestibus, seu quæ sub astris videntur, fiant.

Postremò videndum est de Iride, & his quæ ad ipsam spectant. Suppono itaque Solem plerumque esse causam effectivam Iridis in suo Lumine, & nubem causam materialem, seu receptivam, talis luminis, nubem inquam roridam faciliè resolubilem in aquam, partim Lucidam, nempè quæ nos respicit partim opacam, scilicet retrò, ut Lumen representat more speculi; Omisissis verò variis Phyllofophorum placitis de natura, & ortu Iridis, ut videtur est apud Conimb. hic Tract. 5. cap. 1. postest Iris sic describi saltem ut plerumque. *hæc Arcus multicolor in nube rorida opaca, & rorata, è radiorum Solis oppositi reflexione nobis apparet.* Quæ descriptione explanata satis examinata videntur, quæ ad Iridem spectant. Dicitur Arcus, quia ut omnes experimur, Iris semper exprimit figuram arcus, vel semicirculi aliquis ut docuit Aristoteles hic lib. 3. cap. 5. D. Thomas, Olympiodorus & alii interpretes ibidem, & demonstratur à Vitellio in sua perspectiva propos. 74. & alius perspectivis. Item à Scoto hic lib. 3. Quæst. 9. per totum, ubi etiam alia multa tractat, quæ relinquo Perspectivis dicitur *multi color*, propter varietatem colorum in ea apparentium. Unde Virgil. 5. *Æneid.* de Iride sic loquitur:

Mille trahit varios adverso Sole colores.

Tamen juxta Aristotelem hic lib. 3. cap. 4. Albertum Tract. 4. cap. 14. Vitellium lib. 10. & alios, tres præcipui colores in Iride conspiciuntur, videlicet puniceus, viridis & purpureus, qui nubem in tres quasi semicirculos distinguant. Primus scilicet puniceus, aliter dictus citrinus, eò quod talis sit color mali citrei, primum semicirculum prout (rationem istorum reddunt Authores) in altissimo loco versus peripheriam obtinet. Viridis medium, purpureus infimum semicirculum aspicit; Primi, quia radius Lucis cum exigua opacitate materiæ, seu nubis redditur colorem puniceum, ut supra, & cum mediocri opacitate viridem, & cum majori opacitate purpureum. Sol

Sed juxta Conimb. hic Tract. 5. cap. 2. hoc non habet Locum in secunda Iride, vel ut ita loquor in Iride Iridis, cujus colores, supremus, & infimus, inverso modo se habent, nam supremus est purpureus, & puniceus infimus, medius tamen semper est viridis, cujus rationem momentetendam ex natura & ratione speculorum, ex quibus res per imaginum reflexionem videntur, & dextera apparent sinistra, & e converso qua de re vide Vitellium propof. 72. suae Perspectivae. Reliquae particulae in nube rorida, &c. patent usque ad illud (*apparens nobis*) pro cuius declaratione sciendum, Iridem non cadere sub nostrum aspectum nisi finis inter nubem, in qua apparet Iris, & Solem, constituti ut vult Aristoteles hic lib. 3. cap. 4. & suadetur, quia cum nubes nobis sit quasi speculum a quo fit ad oculum nostrum reflexio Luminis, per lineam rectam in medio diaphano nequit inter jacere, inter nos, & Solem, quia tantum illustratur ea parte, qua Solem conspicit, & versus nos est opaca nubes, quomodo in eo potest nobis appere Iris? Neque etiam Sol potest interjacere inter nos & nubem, alias Iris non apparebit, quia juxta communem sententiam maxima distantia in qua Iris videri potest est ad tria miliaria.

XIV. Iris autem quae apparet interposito Sole inter nubem, & nostrum aspectum, ad minimum distabit a nobis octodecim gradibus quibus in terra respondent 1125. miliaria adscribendo singulis gradibus 62. miliaria, & dimidium cum Ptolomaeo, vel si 50. miliaria juxta alios est etiam maxima distantia: Unde experientia videmus quotiescunque Iris apparet Tempore ante meridianum ad occasum appere, & tempore pomeridiano ad ortum, vel ad Aquilonem, quibus temporibus nos sumus inter Iridem & Solem: Unde existentes in quinto climate non possunt videre Iridem ad meridiem, seu austrum, & hoc; Quia versus illam partem non possunt manere inter Iridem & Solem, siquidem oportet nubem esse ad meridiem, & Solem ultra verticem capitis habitantium quod repugnat in quinto Climate in quo Sol semper transit per Zenith capitis; Ex quibus patet primo, quomodo Iris sese habeat ad nostrum aspectum; Datur etiam intelligi, quod non repugnet simul plures Irides fieri; Sive a Sole immediate, si ponantur duae nubes roridae, una ad ortum, altera ad occasum, licet forte ab eadem simul videri non possint ob rationem factam, vel una Sole immediate ad ortum, vel occasum, & altera ab ista alia nube rorida sufficienter sibi approximata, sicut speculum producit imaginem in alio speculo, an autem Luna efficiat Iridem posset dubitari, & videtur quod hoc ipsi non repugnet, esto non possit esse tam lucida in varietate colorum, sicut Iris a Sole procedens.

Dubitare etiam posset aliquis num fuerit Iris ante diluvium? Ratio dubitandi est, quia Genesis 9. dicit Deus se positurum arcum suum in nubibus tanquam signum diluvii nunquam futuri, ergo habetur ante non fuisse Iridem; Oppositum censeo verum cum D. Thoma, Carthus; Abulensi; & aliis in eundem lo-

cum; Et suadetur, quia cum Iris sit Meteorum naturale, cujus causae Physicae, verbi gratia Lumen Solis, & nubes rorida & fuerint ante diluvium, quare non & ipsa, & tunc cum iisdem dico ex illo loco nihil haberi aliud, quam Iridem non fuisse ante signum, &c. institutione divina ad significandum amplius non futurum diluvium, quod potuit ipsi bene in Tempore advenisse de novo, esse tamen, & ante, & post signum pluviae naturale, quia nunquam apparet nisi in nube rorida quae est proxime resolvable in pluviam, an autem sit signum naturale non futurae amplius magnae inundationis, vide Conimb. hic Tract. 5. cap. 3. per totum de significatione Iridis, & quod sit signum pluviae praeter alios multos A A tenet Ovidius 1. Metamorphoseos dicens:

*Nuncia Junonis varios induit colores,
Concipit Iris aquas, alimenta quae nubibus affert:*

Haec de Meteoris ignitis aëreis, & Apparentiis Coelestibus dicta sufficiant, nunc ad alia Meteora gradum faciam. Sit igitur

QUAESTIO IX.

De Ventis, & Procellis.

Hic agendum erit de Causis, Locis,

I. commotione, cessatione, affectionibus ventorum: Circa primum Scotus docet hic lib. 2. Quæst. 4. in per quatuor Articulos agit de causis ventorum, docet inquam ibidem, Articulo 2. cum communi Peripateticorum post principem apud Conimb. hic Tract. 6. cap. 1. contra varios antiquos causam materialem ventorum non tantum esse aërem motum, sed esse praecipue exhalationem calidam, & siccam, & quod non sit aër sic commotus praecise, patet, quia in explosione tormentorum, in sufflatione tubarum, & ruina Domorum, contingit magna commotio aëris, & tamen nemo dixerit esse ventum, & quod sit exhalatio calida, & sicca probat Scotus ibidem, quia magni venti faciunt cessare magnas pluvias, quod non potest fieri nisi per calidum, & siccum, cum pluvia sit ex natura sua humida & frigida.

Secundò: Quia tunc maximè fiunt venti, dum apparent Cometae, coruscationes, & similia quorum materia est exhalatio calida, & sicca, ut supra, ergo & materia ventorum est talis; Dicitur praecipue, quia Scotus ibidem Articulo 2. dicit ventum posse augeri per commotionem aëris circumstantis exhalationes, cum aer sit valde flexibilis, & facile deducibilis ab impellente, imò Conimb. supra cap. 2. volunt vapores esse aliquando materiam venti, tum quia, inquiunt, non est ratio, quare vapores ascendentes ad mediam regionem non repellantur deorsum sicut exhalationes, & statum faciant; Tum quia venti, qui a mari veniunt humidi sunt; Tum denique, quia vesperi cernitur ad occasum color coeruleus, qui color indicat vapores elevatos, & tunc sequuntur ordinariè venti die sequenti, sed ex hoc de vaporibus tantum puto sequi, Quod vapores sint materia remota ventorum, utpote resolvable in exhalationes,

I. Ventorum causa materialis est aër, & exhalatio calida & sicca.

II.